

EFFECTENONDERZOEK BESCHERMDE
GEBIEDEN INCLUSIEF NATUURCOMPEN-
SATIEPLAN

LANDGOED BIEDUINEN

TE PUTTE

Ecologie

Rapportage effectenonderzoek beschermde gebieden inclusief natuurcompensatieplan

Landgoed Bieduinen te Putte

Opdrachtgever	Stichting Titarel Putseweg 44 4645 RK Putte
Rapportnummer	3234.003
Versienummer	D4
Status	Definitieve rapportage
Datum	1 oktober 2018
Vestiging	Brabant Heinz Moormannstraat 1b 5831 AS Boxmeer 0485 - 581818 boxmeer@econsultancy.nl
Opsteller	ir. T. Leeuwis
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	drs. J.G.T. Driessen
Paraaf	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en onderzoeksbureaus die werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en die de belangen behartigt van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten en het al dan niet voorkomen van soorten. De gebruikte informatie omtrent verspreiding van soorten is deels afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

In het algemeen kan gesteld worden dat een quickscan geldig is voor een periode van 2 tot 3 jaar, tenzij in deze periode de ecologische omstandigheden wezenlijk zijn veranderd en/of de Wet natuurbescherming, dan wel inzichten hieromtrent zijn gewijzigd. Bij uitstel van de uitvoering van een project met meer dan 3 jaar verdient het de aanbeveling de resultaten van de quickscan opnieuw te toetsen.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Huidig gebruik van de onderzoekslocatie	4
	2.3 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen	4
3	ONDERZOEKSMETHODIEK	5
4	OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING	6
	4.1 Natura 2000	6
	4.2 Natuurnetwerk Nederland	6
	4.3 Houtopstanden	7
5	ORIËTERENDE FASE GEBIEDENBESCHERMING	8
	5.1 Ligging plangebied ten opzichte van beschermde gebieden	8
	5.2 Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Brabantse Wal	11
	5.3 Essentiële kenmerken en waarden Natuurnetwerk Nederland	16
6	EFFECTENONDERZOEK	19
	6.1 Oppervlakteverlies	19
	6.2 Versnippering	20
	6.3 Verzuring	20
	6.4 Verontreiniging	21
	6.5 Verdroging	21
	6.6 Verstoring door geluid	22
	6.7 Verstoring door licht	22
	6.8 Verstoring door trilling	23
	6.9 Optische verstoring	23
	6.10 Verstoring door mechanische effecten	24
7	CONCLUSIE EFFECTENSTUDIE	24
	7.1 Natura 2000	24
	7.2 Natuurnetwerk Nederland	24
8	HOUTOPSTANDEN	25
9	COMPENSATIEOPGAVE	26
10	COMPENSATIEPLAN	27
11	SAMENVATTING EN CONCLUSIES	29

Bijlage 1 toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming
 Bijlage 2 verklarende woordenlijst

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Stichting Titurel opdracht gekregen voor het uitvoeren van een effectenonderzoek beschermde gebieden inclusief natuurcompensatieplan aan de Landgoed Bieduinen te Putte.

Het effectenonderzoek beschermde gebieden inclusief natuurcompensatieplan wordt opgesteld naar aanleiding van een wijziging in de plannen voor de nieuwbouw nabij landgoed Bieduinen. In het nieuwe plan is de initiatiefnemer voornemens bebouwing te realiseren binnen het Natura 2000-gebied de "Brabantse Wal", wat tevens is bestemd als Natuurnetwerk Nederland.

Econsultancy heeft al eerder een natuurtoets uitgevoerd op de onderzoekslocatie (rapport 3234.001 d.d. 25 april 2017), waarbij als uitgangspunt is genomen dat de bebouwing buiten het Natura 2000-gebied en het Natuurnetwerk Nederland geplaatst zou worden. Vanwege de wijziging in de plannen is deze toetsing niet meer geldig. In de onderhavige rapportage wordt een effectenonderzoek gedaan met als doel om de effecten van het beoogd gebruik op de kernkwaliteiten en omgevingscondities van het Natuurnetwerk Nederland en de Natura 2000 te onderzoeken. Hierbij wordt een zogenaamde "nee, tenzij"-toets uitgevoerd. Vervolgens zal aan de hand van het effectenonderzoek een natuurcompensatieplan opgesteld worden.

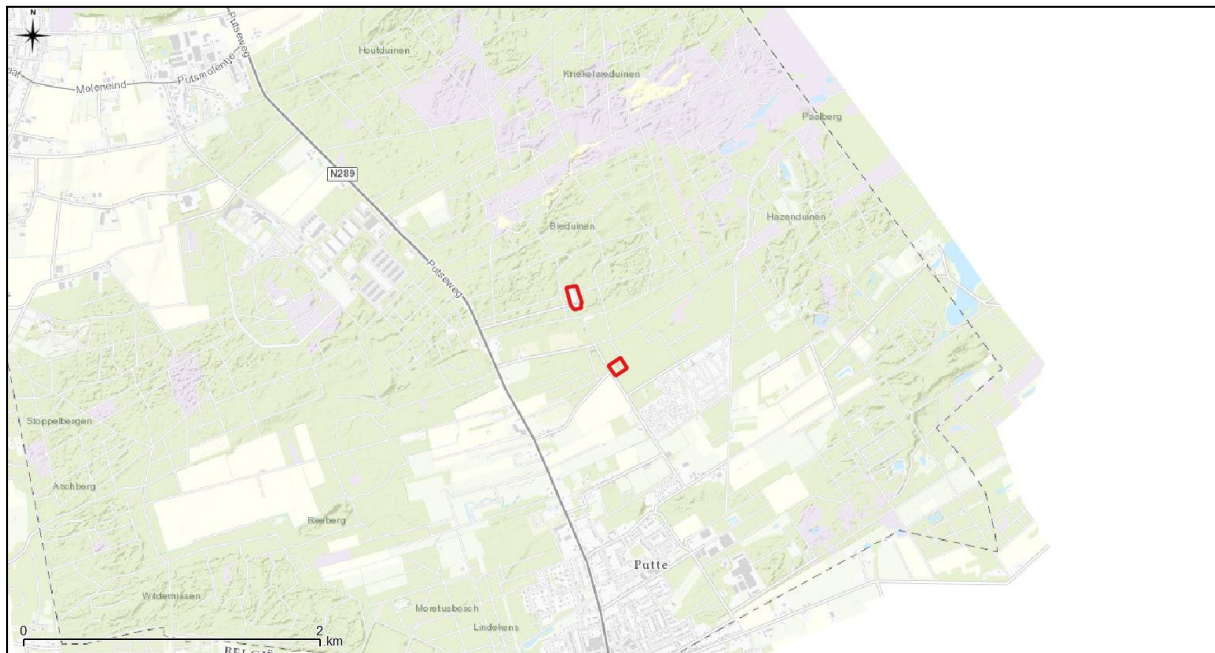
Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen. In dat kader verklaart Econsultancy ten behoeve van de onderzoekslocatie niet eerder betrokken te zijn geweest voor ecologische advisering of ecologisch onderzoek.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie ($\pm 1,9$ ha) betreft het Landgoed Bieduinen, circa 1,5 kilometer ten noorden van de kern van Putte. In figuur 1 is de topografische ligging van de onderzoekslocatie weergegeven.

Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 49G (schaal 1:25.000), zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie X = 85.597, Y = 377.133.

Figuur 1. Topografische ligging van de onderzoekslocatie.

De onderzoekslocatie bestaat uit twee deellocaties op 500 meter afstand van elkaar, voortaan benoemd tot locatie noord en locatie zuid, die beiden tot zorginstelling Titarel behoren. Locatie noord betreft een monumentaal pand uit rond 1800 met een aanbouwvleugel van de vorige eeuw, een kantoorpand en een wat kleinschalige bebouwing. Verder bevindt zich rondom de bebouwing een siertuin, gazon en kleinschalige dierenverblijven (pluimvee, ponies en paarden). Locatie zuid bestaat uit bebouwing in gebruik als werkplaats voor de inwoners en uit een woning. Verder bevindt zich rondom de bebouwing gazon, maar ook struiken.

De onderzoekslocatie bevindt zich in een bosgebied, aan de rand van de Brabantse Wal. De onderzoekslocatie wordt dan ook omsloten door bosgebied met op 600 meter ten oosten van de onderzoekslocatie de provinciale weg de N289. In het omliggende bosgebied bevinden zich nog wel enkele losstaande huizen van werknemers van de zorginstelling.

In figuur 2 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie en de directe omgeving weergegeven. De figuren 3 t/m 14 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens het veldbezoek.

Figuur 2. Luchtfoto onderzoekslocatie en directe omgeving.

Figuur 3. Vooraanzicht locatie noord.

Figuur 4. Aanbouwvleugel.

Figuur 5. Aanbouwvleugel.

Figuur 6. Aanbouwvleugel.

Figuur 7. Aangrenzend voetbalveld.

Figuur 8. Omliggend bosgebied

Figuur 9. Bebouwing locatie zuid.

Figuur 10. Bebouwing locatie zuid.

Figuur 11. Bebouwing locatie zuid.

Figuur 12. Nieuwbouwlocatie

Figuur 13. Nieuwbouwlocatie

Figuur 14. Nieuwbouwlocatie.

2.2 Huidig gebruik van de onderzoekslocatie

Stichting Titirel biedt waarde gestuurde langdurige zorg en dagbesteding aan mensen met autisme, psychische problematiek en/of een verstandelijke beperking. Verspreid over locatie noord en zuid bevinden zich algemene ruimtes, woningen voor inwoners van de zorginstelling, werkruimten, kantoorruimtes en huisvesting voor de werknemers.

2.3 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens de onderzoekslocatie te herontwikkelen. Op locaties noord zal de aanbouwvleugel gesloopt worden, waarna gedecentraliseerd een aantal nieuwe gebouwen gerealiseerd worden, waaronder een grotere algemene ruimte en een twee-onder-een-kap woning voor inwoners van de zorginstelling. Op locatie zuid zal de volledige bebouwing gesloopt worden en zullen twee grote twee-onder-een-kap woningen gerealiseerd worden. Van de nieuwe bebouwing zal alleen bij locatie noord één van de gebouwen binnen de Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland gebouwd worden. De bestemming van de onderzoekslocatie zal gelijk blijven, echter zal de capaciteit van inwoners vergroot worden. Momenteel wonen er circa 40 mensen op de onderzoekslocatie. In de nieuwe situatie zullen dit er circa 50 zijn. De toename van aantal bewoners zal echter geen toename van verkeer met zich mee brengen, aangezien de bewoners niet, of zelden, een rijbewijs en/of een auto hebben. Tevens zal er geen extra personeel ingehuurd worden voor het onderhouden van de bebouwing of voor de zorg van de bewoners. Op locatie zuid wordt momenteel voornamelijk gewerkt en zal in de nieuwe situatie voornamelijk gewoond worden. Op locatie noord zullen meer algemene ruimtes en meer werkruimtes komen en minder woonruimte.

3 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het onderzoek is uitgevoerd middels het verrichten van een veldbezoek en een bureauonderzoek. Op deze wijze is inzicht verkregen in de aanwezigheid van geschikt habitat en de daarbij te verwachten beschermde soorten en habitats, gesitueerd op of nabij de onderzoekslocatie.

Het veldbezoek is afgelegd op 18 december 2017. Tijdens dit veldbezoek is de gehele onderzoekslocatie, alsmede de directe omgeving beoordeeld. Gedurende het veldbezoek is gelet op de mogelijke aanwezigheid van beschermde en bedreigde soorten op basis van het aanwezige habitat.

Effectenonderzoek:

De algemene doelstellingen van het Natuurnetwerk Brabant (kernkwaliteiten en omgevingscondities, rust, openheid etc.), de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden en de specifieke natuurbeheertypen en ontwikkelingsopgaven van de betreffende locaties binnen de beschermde gebieden worden beschreven. Het effect van de ingreep wordt bepaald en beoordeeld: heeft de ingreep significant negatief effect op de beschermde gebieden? Effectbepaling zal geschieden met behulp van de effectenindicator van het Ministerie van Economische Zaken. Aan de orde zijn mogelijke storende factoren als geluid, verlichting, toename verkeer, toename recreatie, oppervlaktebeslag, verdroging, vervuiling, optische verstoring, mechanische verstoring et cetera. Indien negatieve effecten aan de orde zijn, zal globaal aangegeven worden welke mitigerende maatregelen mogelijk zijn om deze effecten te voorkomen of te verzachten. Indien de ingreep ondanks het treffen van mitigerende maatregelen een significant negatief effect heeft op het Natuurnetwerk Brabant, is compensatie aan de orde.

Compensatieplan:

Indien significante negatieve effecten op het Natuurnetwerk Brabant niet te voorkomen zijn dienen compenserende maatregelen genomen te worden. In een compensatieplan kan op basis van de aanwezige kenmerken en waarden een analyse worden gemaakt van de benodigde omvang van de compensatie. Dit wordt gebaseerd op de omvang van het te vernietigen of verstoorde areaal en de ontwikkeltijd van de aangetaste natuur. Fysieke compensatie dient plaats te vinden conform de regels en voorwaarden welke gesteld zijn in de vigerende verordening ruimte. Het compensatieplan zal opgesteld worden aan de hand van de compensatie-eisen en het beschikbare gebied.

4 OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING

Indien een plangebied in of nabij een beschermd gebied is gelegen, dan dient te worden bepaald of er een (extern) effect valt te verwachten. Het gaat daarbij om Natura 2000-gebieden en gebieden behorend tot het Natuurnetwerk Nederland.

4.1 Natura 2000

Natura 2000 is de benaming voor een Europees netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke flora en fauna voorkomen, gezien vanuit een Europees perspectief. Met Natura 2000 wil men deze flora en fauna duurzaam beschermen. De staatssecretaris van Economische Zaken heeft voor Nederland ruim 160 Natura 2000-gebieden aangewezen. Gezamenlijk hebben ze een oppervlak van ruim 1,1 miljoen hectare. Ze maken deel uit van een samenhangend netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie die zijn aangewezen op grond van de vogelrichtlijn en habitatrichtlijn. Het doel van Natura 2000 is het keren van de achteruitgang van de biodiversiteit.

Binnen een gebied kan spanning optreden tussen economie en ecologie. In een zogenaamd beheerplan leggen Rijk en provincies vast welke activiteiten, op welke wijze mogelijk zijn. Uitgangspunt is steeds het realiseren van ecologische doelen met respect voor en in een zorgvuldige balans met wat particulieren en ondernemers willen. Het opstellen gebeurt daarom in overleg met alle direct betrokkenen, zoals beheerders, gebruikers, omwonenden, gemeenten, natuurorganisaties en waterschappen. Samen geven ze invulling aan beleven, gebruiken en beschermen. Daar draait het om in de Nederlandse Natura 2000-gebieden (bron: Regiegroep Natura 2000).

Het is krachtens de Wet natuurbescherming verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten projecten te realiseren of andere handelingen te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen (artikel 2.7, lid 2).

Handelingen die een negatieve invloed hebben op Natura 2000-gebieden, worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Een vergunning is vereist. Door middel van het Nederlandse vergunningsstelsel wordt een zorgvuldige afweging gewaarborgd. De vergunningen zullen beoordeeld en afgegeven worden door de desbetreffende provincie.

4.2 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied.

Het Natuurnetwerk Nederland bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, waaronder de 20 Nationale Parken;
- gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt;
- landbouwgebieden, beheerd volgens agrarisch natuurbeheer;
- ruim 6 miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, de Noordzee en de Waddenzee;
- alle Natura 2000-gebieden.

Conform artikel 1.12 van de Wet natuurbescherming dragen gedeputeerde staten in hun provincie zorg voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd 'Natuurnetwerk Nederland'. Zij wijzen daartoe in hun provincie gebieden aan die tot dit netwerk behoren.

De planologische begrenzing en beschermingsregimes van het Natuurnetwerk Nederland loopt via het traject van de provinciale ruimtelijke structuurvisies en verordeningen.

4.3 Houtopstanden

De bescherming van houtopstanden onder conform hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming heeft als doel om het aanwezige areaal bos in Nederland te behouden. Onder houtopstanden vallen alle zelfstandige eenheden van bomen, boomvormers of struiken van een oppervlakte van tien are of meer of rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat. In bijlage 1 (tabel V) word de regels nader toegelicht.

Wanneer houtopstanden geveld worden, niet vallende onder artikel 4.1 van de Wet natuurbescherming, geldt een meldingsplicht bij Gedeputeerde Staten van desbetreffende provincie (artikel 4.2 Wnb). Op basis van deze melding wordt door de provincie beoordeeld of de voorgenomen velling aanvaardbaar is in het kader van natuur- en landschapswaarden. Indien er geen bezwaar is om de houtopstanden te kappen, verplicht artikel 4.2 van de Wet natuurbescherming om binnen 3 jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand op dezelfde grond houtopstanden opnieuw aan te planten. Er geldt een algehele vrijstelling van de herplantplicht voor houtopstanden die gekapt worden in het kader van natuurbeheer en natuurbehoud.

Indien bij de voorgenomen ontwikkeling herplantplicht geldt, maar niet voldaan kan worden aan de herplantplicht op de projectlocatie zelf, dan dient een ontheffing aangevraagd te worden met betrekking tot de herplantplicht bij de desbetreffende provincie. De provincie toetst vervolgens of voldaan wordt aan de bij de provinciale verordening gestelde regels voor herbeplanting op andere perceelsgronden. Deze regels hebben onder andere betrekking op de kwaliteit, oppervlakte en locatie van de andere grond en de natuurwaarde van de te vellen houtopstand. Tevens kan ontheffing verleend worden van herplantplicht ter plaatse, indien gewerkt wordt via een door het ministerie goedgekeurde gedragscode die gebruikt mag worden door een van de betrokken partijen voor een wijze van vellen en een wijze van herplanten.

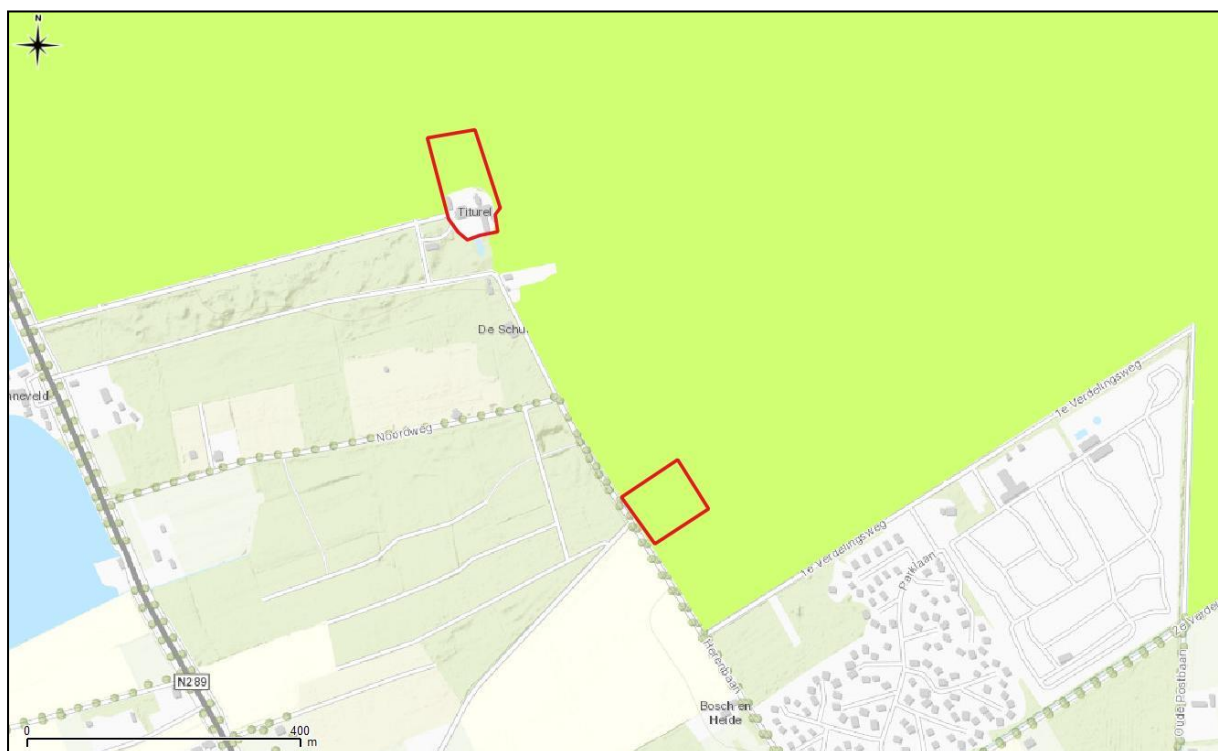
5 ORIËTERENDE FASE GEBIEDENBESCHERMING

Door planvorming kan er sprake zijn van negatieve gevolgen vanuit natuurwetgeving beschermde gebieden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke gebieden er mogelijk sprake is van negatieve effecten als gevolg van de voorgenomen ingrepen op de onderzoekslocatie. Verder wordt beschreven of een vervoltraject noodzakelijk is en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van vergunningen.

5.1 Ligging plangebied ten opzichte van beschermde gebieden

5.1.1 Natura 2000

De onderzoekslocatie is gelegen binnen de grenzen van een gebied dat aangewezen is als Natura 2000. Het betreft 'Brabantse Wal'. In figuur 15 is de ligging van de onderzoekslocatie ten opzichte van Natura 2000 weergegeven.

Figuur 15. Ligging onderzoekslocatie ten opzichte van Natura 2000. Het groene vlak geeft de Natura 2000 aan.

De onderzoekslocatie ligt binnen het Natura-2000 gebied Brabantse Wal. Vastgesteld zal moeten worden of er op grond van objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat het plan, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen, significante gevolgen kan hebben voor de aangewezen gebieden. Significante gevolgen bij Natura 2000-gebieden zijn gevolgen die in strijd zijn met de instandhoudingsdoelen van het gebied.

Voor een dergelijk onderzoek kan in eerste instantie worden volstaan met een zogenaamde "oriënterende fase". Uit het onderzoek zal moeten blijken welke van de onderstaande situaties aan de orde zijn:

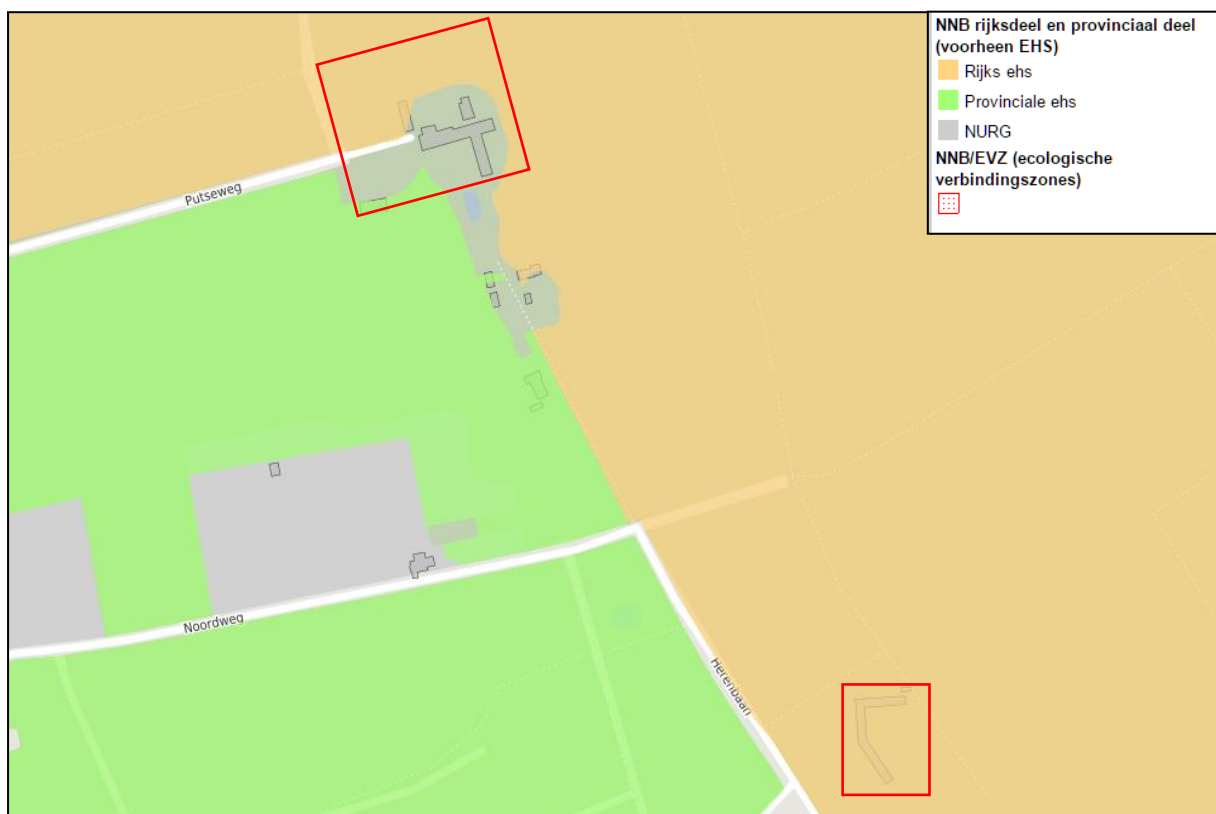
- Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Wet natuurbescherming nodig is.

- Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat vergunningverlening aan de orde is. Omdat het effect zeker niet significant is, volstaat daarvoor de zogenoemde verslechterings- en verstoringstoets.
- Er is een kans op een significant negatief effect. Dit betekent dat vergunningverlening aan de orde is. Omdat er een kans op een significant negatief effect bestaat, is een passende beoordeling vereist.

Bovengenoemd onderzoek wordt in hoofdstuk 6 verder uitgewerkt.

5.1.2 Natuurnetwerk Nederland

De onderzoekslocatie maakt deel uit van het Brabantse Natuurnetwerk. Het betreft het Natura 2000-gebied Brabantse Wal. In figuur 16 is de ligging van de onderzoekslocatie ten opzichte van het Natuurnetwerk weergegeven.

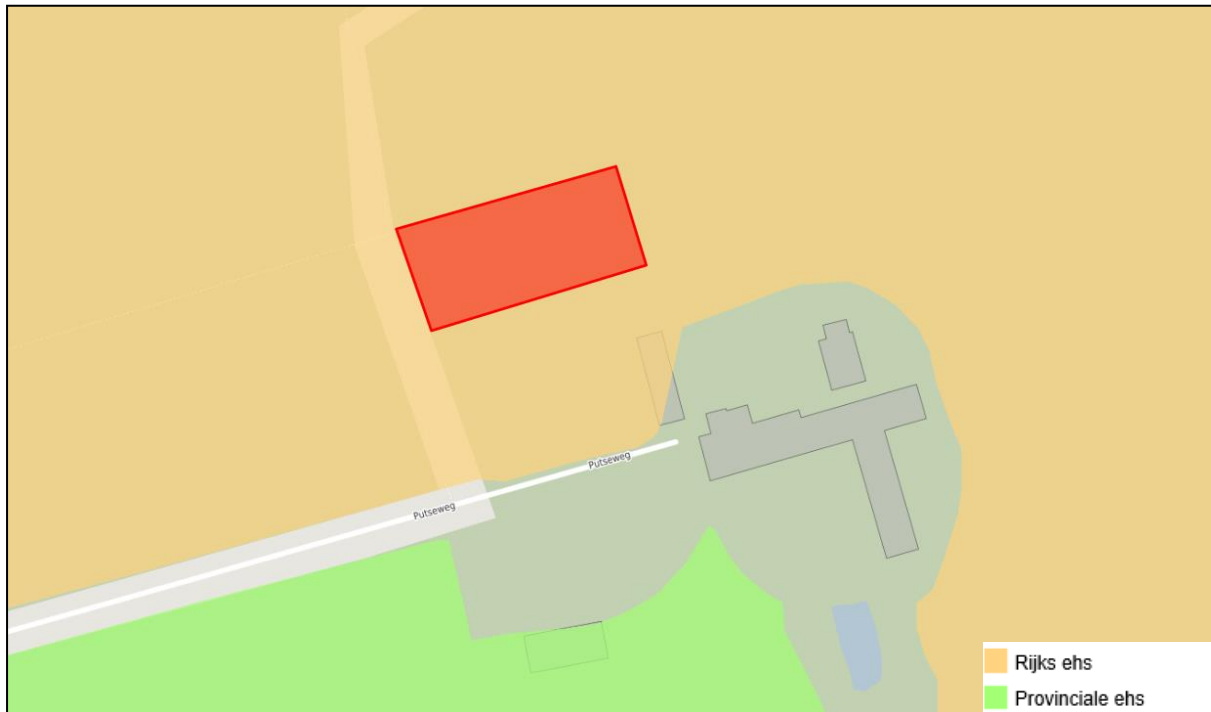

Figuur 16. Ligging onderzoekslocatie ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland.

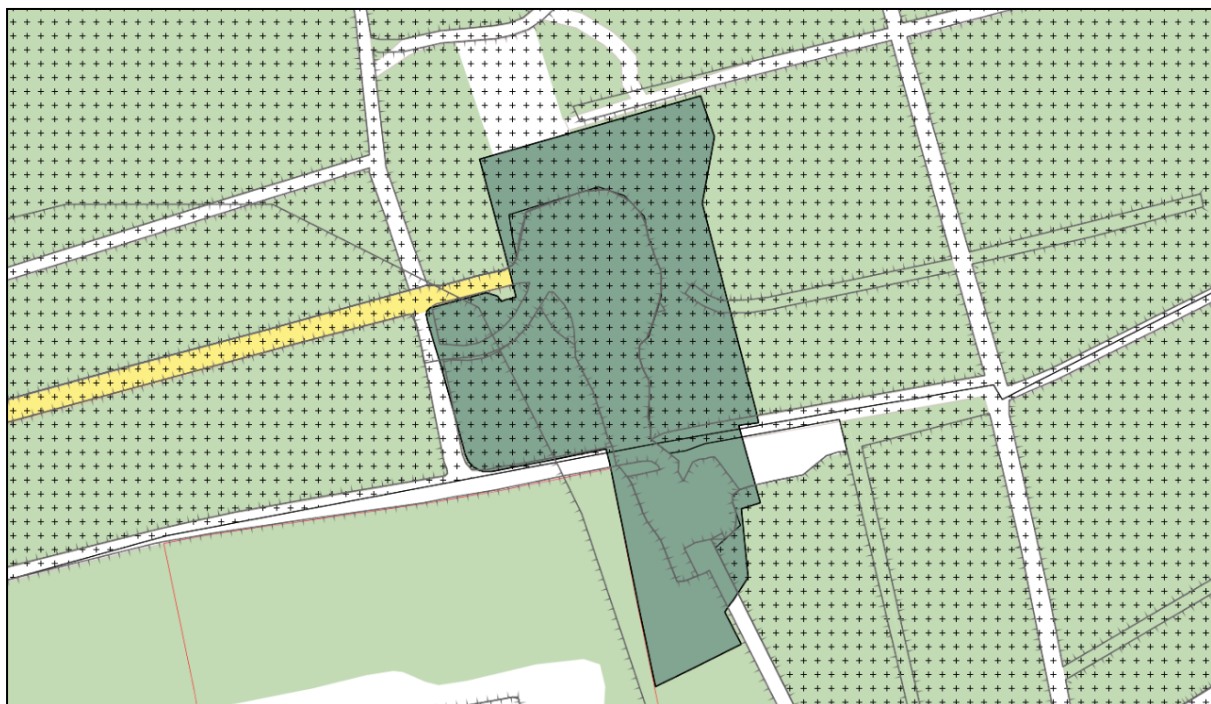
Op de onderzoekslocatie komt de ongebruikelijke situatie voor waar het bouwvlak en het Natuurnetwerk Nederland voor een groot deel overlappen. Dit heeft tot gevolg dat ook (delen van) bebouwing reeds in het Natuurnetwerk liggen en dat de nieuwbouwplannen ook deels binnen het Natuurnetwerk gerealiseerd worden. Omdat op locatie noord nieuwbouw wordt geplaatst binnen het Natuurnetwerk en de Natura 2000 is in figuur 17 nog een preciezere ligging van de geplande nieuwbouw te vinden ten opzichte van de beschermde gebieden. Deze bebouwing is ook het enige gebouw wat buiten het huidige bouwvlak wordt geplaatst, waardoor tevens herbegrenzing van het bouwvlak plaats moet vinden. Ter illustratie is in figuur 18 het huidige bouwvlak te zien.

Initiatiefnemers van ingrepen binnen of in de directe nabijheid van het Natuurnetwerk Nederland dienen de effecten van de ingreep op kernkwaliteiten en omgevingscondities te onderzoeken. De omge-

vingscondities zullen ten opzichte van de oorspronkelijk situatie mogelijk veranderen. Dit zal middels een zogenaamd “nee, tenzij-onderzoek” nader moeten worden onderzocht. Bovengenoemd onderzoek wordt in hoofdstuk 6 verder uitgewerkt.

Figuur 17. Geplande nieuwbouwlocatie (rood kader) ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland.

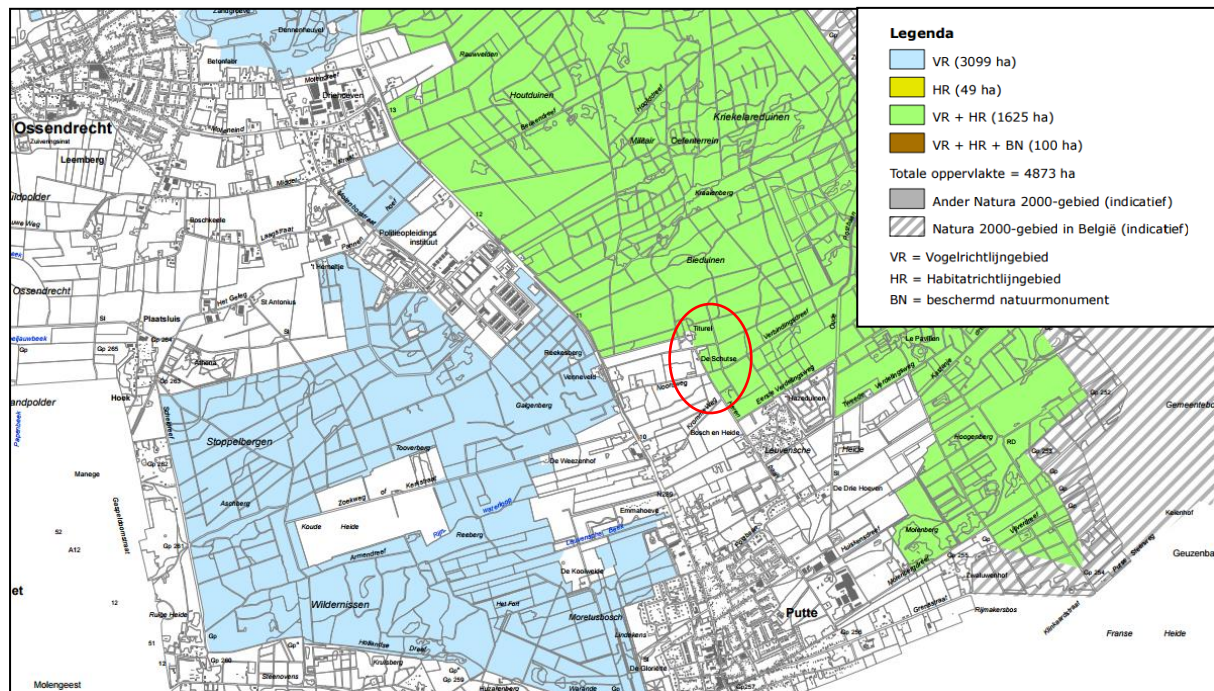

Figuur 18. Huidig bouwvlak Landgoed Bieduinen.

5.2 Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Brabantse Wal

De onderzoekslocatie is gelegen in het Natura 2000-gebied Brabantse Wal. Binnen Brabantse Wal liggen gebieden die aangewezen zijn als Vogelrichtlijngebied, als Habitatrichtlijngebied of als Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebied. In figuur 18 is een overzicht van de aangewezen gebieden weergegeven.

Uit figuur 19 blijkt dat de onderzoekslocatie is gelegen in een deel van de Brabantse Wal dat is aangewezen als Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebied.

Figuur 19. Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden Brabantse Wal.

5.2.1 Doelstelling Natura 2000

Voor ieder Natura 2000-gebied geldt dat deze een specifiek internationaal belang heeft voor bepaalde soorten en/of habitattypen. Op grond van de staat van instandhouding en het relatief belang van soorten en habitattypen zijn de belangrijkste verbeteropgaven en doelen op landelijk niveau vastgesteld. Deze landelijke doelen vormen de kaders voor de formulering van instandhoudingsdoelen op gebieds-niveau. Algemene doelen zijn behoud en indien van toepassing herstel van:

- de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
- de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijke niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
- de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
- de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.2.2 Aanwezige habitats en habitatsoorten

In het Natura 2000-gebied komen de navolgende aangewezen habitats en habitatsoorten voor:

Aangewezen habitats

- Psammofiele heide met Calluna en Genista (H2310)
- Open grasland op landduinen (H2330)
- Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletalia uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea (H3130)
- Dysotrofe natuurlijk poelen en meren (H3160)
- Noord-Atlantische vochtige heide (H4010)
- Droge Europese heide (H4030)

Aangewezen habitatsoorten

- Kamsalamander (H1166)
- Drijvende waterweegbree (H1831)

5.2.3 Aanwezige vogelsoorten

In het Natura 2000-gebied komen de navolgende aangewezen vogelsoorten voor:

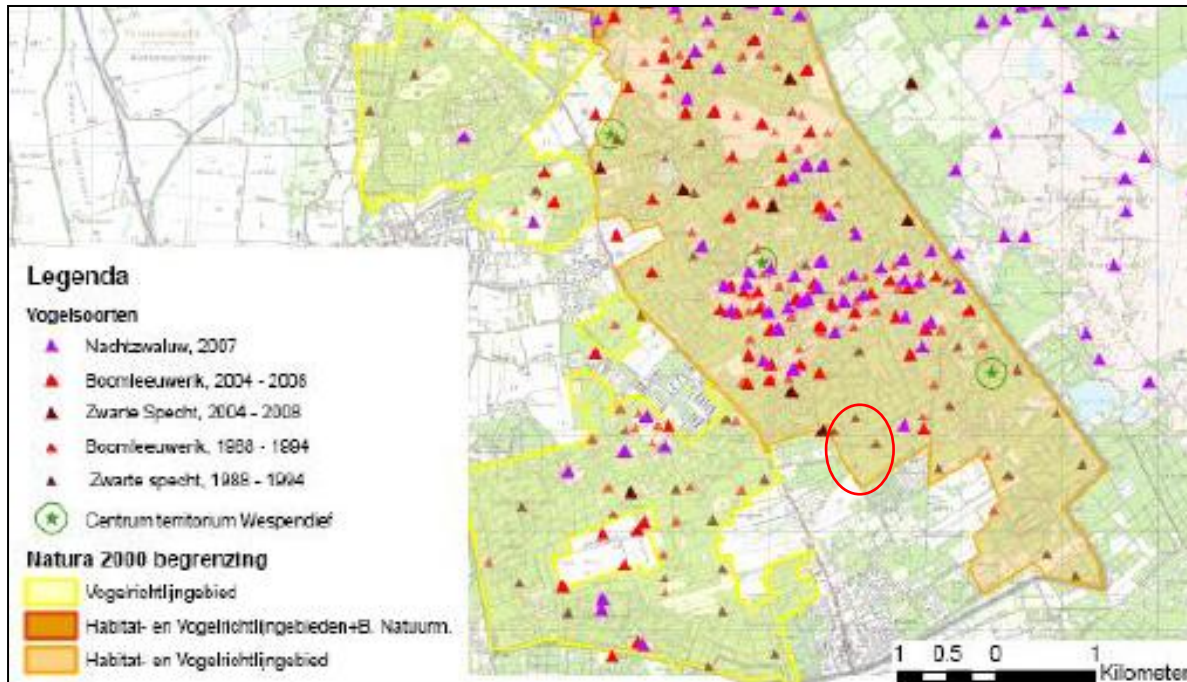
- Boomleeuwerik (A246)
- Dodaars (A004)
- Geoorde fuut (A008)
- Nachtzwaluw (A224)
- Wespendif (A072)
- Zwarte specht (A236)

In de figuren 20 en 21 zijn de verspreidingsgegevens (Beheerplan Brabantse Wal, Werkdocument, september 2010) van de aangewezen vogelsoorten weergegeven in relatie tot de onderzoekslocatie. Daarnaast is in 2016 een onderzoek uitgevoerd specifiek naar de zwarte specht in de Brabantse wal (van den Bremer et al., 2016). Uit de gegevens blijkt dat rondom de onderzoekslocatie gemiddeld 2 broedparen per jaar aanwezig zijn. Ten behoeve van de voorgenomen plannen zullen echter slechts enkele bomen gekapt worden, waar geen geschikte holtes voor de zwarte specht in aanwezig zijn. Derhalve zullen er geen nesten van de zwarte specht verloren gaan. Verder zal het gebruik van de onderzoekslocatie nagenoeg gelijk blijven, waardoor er geen extra verstoring van zwarte spechten in de directe omgeving of van hun foerageergebied op zal treden. Tevens zal de onderzoekslocatie in de nieuwe situatie wederom groen ingericht worden met een boskarakter. Zowel de landelijke als de lokale gunstige staat van instandhouding van de zwarte specht zal door de voorgenomen plannen niet in het geding komen.

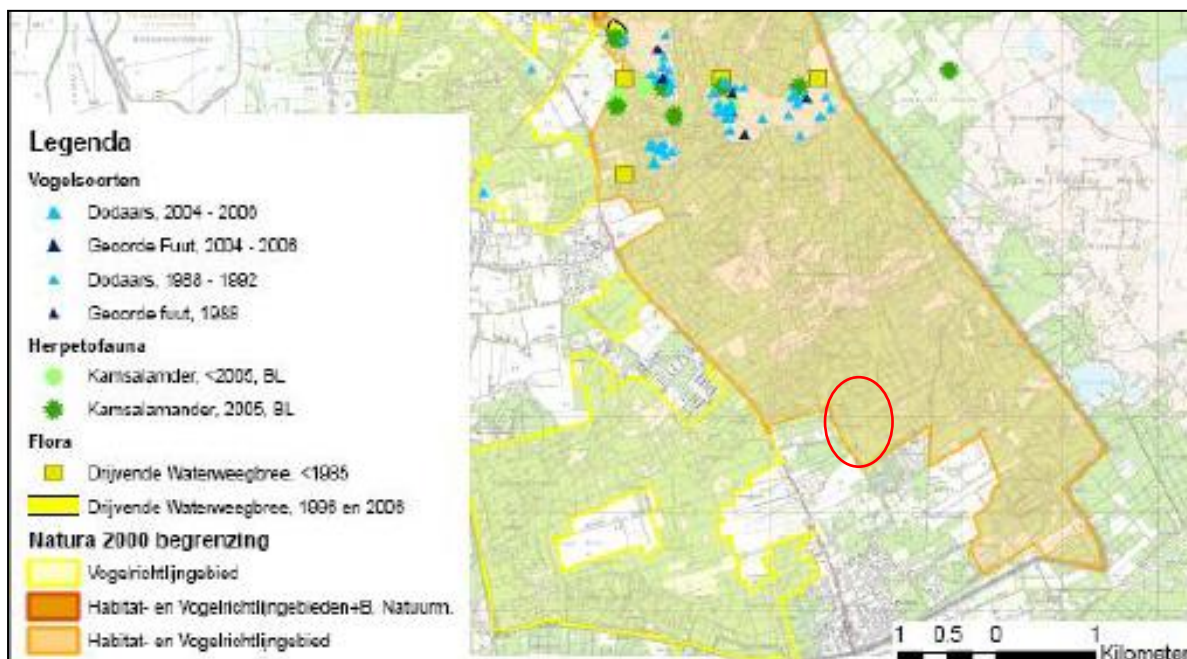
De wespendif heeft volgens de verspreidingsgegevens geen territorium binnen de onderzoekslocatie. Verspreidingsgegevens zijn echter niet leidend. De zone rondom onderzoekslocatie biedt in principe geschikt leefgebied voor de wespendif. Ten behoeve van de voorgenomen plannen zullen echter slechts enkele bomen gekapt worden, waar geen (resten van) nesten van de wespendif in aanwezig zijn. Derhalve zullen er geen nesten van de wespendif verloren gaan. Verder zal het gebruik van de onderzoekslocatie nagenoeg gelijk blijven, waardoor er geen extra verstoring van wespendifen in de directe omgeving of van hun foerageergebied op zal treden. Tevens zal de onderzoekslocatie in de nieuwe situatie wederom groen ingericht worden met een boskarakter. Zowel de landelijke

als de lokale gunstige staat van instandhouding van de wespendief zal door de voorgenumen plannen niet in het geding komen.

Voor de overige aangewezen vogelsoorten (dodaars, boomleeuwerik, geoorde fuut en nachtzwaluw) is geen geschikt habitat binnen en rondom de onderzoekslocatie aanwezig. Derhalve is redelijkerwijs uitgesloten dat deze soorten negatief beïnvloed worden door de voorgenumen plannen.

Figuur 20. Voorkomen aangewezen vogelsoorten van droge gebieden binnen Brabantse Wal in relatie tot onderzoekslocatie (bron: Royal Haskoning).

Figuur 21. Voorkomen aangewezen soorten van natte gebieden binnen Brabantse Wal in relatie tot onderzoekslocatie (bron: Royal Haskoning).

5.2.4 Gevoeligheid

De toetsing van de mogelijke effecten is uitgevoerd aan de hand van de effectenindicator van het Ministerie van Economische Zaken. In de effectenindicator zijn de meest voorkomende storende factoren met betrekking tot het Natura 2000-gebied in het kader van diverse werkzaamheden beschreven. In tabel I staan vetgedrukt de storende factoren weergegeven die bij de toetsing worden beoordeeld. De niet vetgedrukte factoren kunnen op voorhand worden uitgesloten.

Getoetst is aan de gebruiksfase, te weten: woningbouw, zie figuur 22. Deze beschrijving dekt slechts deels de lading van het daadwerkelijke gebruik van de onderzoekslocatie. De nieuwe bebouwing zal echter bewoond worden door zowel gasten van de zorginstelling als medewerkers. Derhalve beschrijft 'woningbouw' het beste het gebruik van de onderzoekslocatie betreffende versturende factoren.

Storingsfactor	Verstoring door mechanische effecten																
	1	2	7	8	13	14	15	16	17	Opervlakteverlies	Verontreiniging	Verdroging	Verstoring door geluid	Verstoring door licht	Verstoring door trilling	Optische verstoring	Verstoring door mechanische effecten
Stuifzandheiden met struikheide																	
Zandverstuivingen																	
Zwakgebufferde vennen																	
Zure vennen																	
Vochtige heiden																	
Droge heiden																	
Drijvende waterweegbree																	
Kamsalamander																	
Boomleeuwerik (broedvogel)																	
Dodaars (niet-broedvogel)																	
Dodaars (broedvogel)																	
Geoorde fuut (broedvogel)																	
Geoorde fuut (niet-broedvogel)																	
Nachtswaluw (broedvogel)																	
Wespendief (broedvogel)																	
Zwarte Specht (broedvogel)																	

Figuur 22. Effectenindicator woningbouw (bron: ministerie van Economische Zaken)

Hoewel de factor verzuring niet uit de effectenindicator naar voren komt, is deze factor op basis van 'expert judgement' wel meegenomen. Uitbreidingen van woningen en van zorginstellingen kan een verkeersaantrekkende werking hebben door gebruik van de onderzoekslocatie door meer personen.

Tabel I. Samenvatting storende factoren conform effectenindicator en expert opinion*.

1. Oppervlakteverlies	11. Verandering overstromingsfrequentie
2. Versnippering	12. Verandering dynamiek substraat
3. Verzuring	13. Verstoring door geluid
4. Vermesting	14. Verstoring door licht
5. Verzoeting	15. Verstoring door trilling
6. Verzilting	16. Optische verstoring
7. Verontreiniging	17. Verstoring door mechanische effecten
8. Verdroging	18. Verandering in populatiedynamiek
9. Vernatting	19. Bewuste verandering soortensamenstelling
10. Verandering stroomsnelheid	

* De vetgedrukte factoren worden bij de toetsing betrokken, de overige factoren zijn op voorhand niet aan de orde.

Per factor is beschreven of deze als gevolg van de voorgenomen ingreep in zijn algemeenheid kan plaatsvinden. Vervolgens wordt beschreven of het optreden van de verstoring factor tot negatieve effecten kan leiden. Niet iedere soort of habitat is even gevoelig voor de mogelijk optredende storende factoren. Uiteindelijk blijkt uit een analyse welke van onderstaande situaties aan de orde is:

1. Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Wet natuurbescherming nodig is.
2. Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat vergunningverlening aan de orde is. Omdat het effect zeker niet significant is, volstaat daarvoor de zogenoemde verslechterings- en verstoringstoets.
3. Er is een kans op een significant negatief effect. Dit betekent dat vergunningverlening aan de orde is. Omdat er een kans op een significant negatief effect bestaat, is een passende beoordeling vereist.

5.3 Essentiële kenmerken en waarden Natuurnetwerk Nederland

De onderzoekslocatie is gelegen in het Brabants Natuurnetwerk, binnen het natuurdoeltype N16.01 Droog bos met productie, zie figuur 23.

Figuur 23. Beheertypen Natuurnetwerk Nederland.

5.3.1 N16.03 (N16.01) Droog bos met productie

Algemene informatie

Droog bos met productie bestaat uit verschillende, veelal van oorsprong aangeplante, bosopstanden van den, (winter)eik, beuk, Douglas, lariks of fijnspar. De voedselarmere delen worden grotendeels gedomineerd door den, eik en beuk, op de wat rijkere bodems is er een hogere groei van beuk, Douglas, lariks en spar, met betere mengingsmogelijkheden. Dit bostype is de productievariant van het bostype dennen-, eiken- en beukenbos (zonder productie; N15.02).

Het bostype komt voor op een voedselarme tot lemige, zandige, zure ondergrond van het Droge Zandlandschap zoals op de Veluwe, delen van Drenthe en Brabant. Lokaal is het bostype te vinden in het Heuvellandschap, kalkarme duinen en strandwallen. Het bostype is veelal uit hakhout, heide- en stuifzandterreinen ontstaan, maar kan ook aangelegd zijn op voormalige landbouwgronden waardoor de bovengrond verrijkt is.

Het is het omvangrijkste bostype van de Brabantse Wal en combineert een redelijk tot goede groei met een ruime variatie aan, en mengingsmogelijkheden van, loof- en naaldboomsoorten, vooral op de wat lemigere bosgroeiplaatsen. Het maakt dit type tot het belangrijkste type voor de houtproductie. De diversiteit is (nog) relatief laag. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de uniforme aanleg en beheer in het verleden, door de jonge leeftijd van de bossen en onvoldoende abiotische kwaliteit als gevolg van verzuring en vermesting. Oudere bossen en bossen op of grenzend aan oude bosgroeiplaatsen, hebben een relatief hoge natuurpotentie vooral wanneer deze een gevarieerde structuur

met substantieel aandeel zware bomen en dood hout hebben. De betekenis voor de biodiversiteit bestaat vooral uit (vaak bedreigde) paddestoelen, korst- en bladmossen, enkele vaatplanten, insecten en broedvogels.

Afbakening

- Droog bos met productie omvat bossen op de voedselarme tot lemige zandgronden gedomineerd door loofbomen en (meereisende) naaldboomsoorten.
- Houtoogst is een doel en vindt periodiek plaats met een hogere intensiteit dan in de droge bossen beheertypen zonder productie, of boomsoorten die oorspronkelijk van buiten Europa zijn ingevoerd zijn dominant over meer dan 20% van het areaal van het betreffende bosgebied, ook als er geen productiedoelstelling is.

5.3.2 Beschrijving ecologische waarden en kenmerken Brabantse Wal-Zuid (Hoogerheide – Putte)

Onderstaande informatie is afkomstig uit het achtergronddocument 'Natuurgebieden in Noord-Brabant. Beschrijving van de ecologische waarden en kenmerken per gebied. Bijlage bij het natuurbeheerplan Noord-Brabant'. In dit document wordt per Natuurnetwerk gebied de ecologische waarden en kenmerken beschreven. Uit het document blijkt dat de onderzoekslocatie is gelegen in West-Brabant en valt onder gebiednummer 20 Brabantse Wal-Zuid (Hoogerheide - Putte).

Het gebied wordt als volgt omschreven:

Historische en actuele kenmerken en waarden

De Brabantse Wal tussen Hoogerheide en Putte bestaat naast droge naald- en loofbossen uit stuifzand, heidevelden en diverse waardevolle vennen. Het Groote Meer, Meersche Duinen, Kriekelareduinen en Hazenduinen vormen één geheel met het Belgische natuurreservaat de Kalmthoutse Heide en maken deel uit van een grensoverschrijdend natuurpark. De bossen zijn een leefgebied voor onder andere havik, sperwer, boomvalk, bosuil, groene en zwarte specht, boomklever en nachtzwaluw. De hoge dichtheid van de nachtzwaluw was aanleiding het gebied aan te wijzen in het kader van de Vogelrichtlijn. De meeste heidevelden zijn droog en vergrast. Slechts in enkele zeer kleine heiderestanten groeien nog beenbreek, klokjesgentiaan en kleine zonnedaauw (onder meer nabij het Moseven en in Kortenhoeff).

Behalve zure, voedsel- en soortenarme vennen liggen er op de Brabantse Wal ook meer gebufferde vennen en gegraven plassen, zoals het Groote en Kleine Meer, Leemputten Ossendrecht, Bronven en Moseven. Naast een natuurlijke buffering door kalkhoudend kwelwater vond de buffering ook plaats door de aanvoer van opgepompt grondwater. Sommige vennen en plassen worden nog gevoed door lokaal kwelwater, zoals de Leemputten Ossendrecht. In en langs de meer gebufferde vennen groeien oeverkruid, Drijvende waterweegbree, gesteeld glaskroos, moerassmele, pilvaren, witte waterranonkel en de uiterst zeldzame stekelbiesvaren. In een vennetje ten zuidoosten van het Zwaluwmeer komt een hoogveenvegetatie voor met onder meer Kleine veenbes. Indien watervoerend, zijn de vennen broedplaats voor dodaars, geoorde fuut, tafeleend en wintertaling.

Natuur- en landschapsdoelstellingen

De bossen zullen enerzijds hun multifunctionele karakter blijven behouden en anderzijds omgevormd worden naar bossen met verhoogde natuurwaarden en natuurbossen. Ontwikkeling naar natuurbos (voornamelijk Berken-Eikenbos) wordt voorgesteld in de gebiedsdelen Kortenhoeff, bossen ten noorden van Ossendrecht (onder meer Meiduin), Stoppelbergen, Wildernissen en Moretusbosch. Bos met verhoogde natuurwaarde is het streefbeeld in onder andere de Hazenduinen en de bossen rond-

om het Groote en Kleine Meer. Voor de (veelal vergraste) heiderestanten is uitgegaan van een herstel van de oorspronkelijke Struikheidevegetaties. In de Kriekelareduinen, Meersche Duinen en Bie-duinen wordt gestreefd het areaal stuifzand en heide uit te breiden om meer duurzaam leefgebied te creëren voor karakteristieke planten en diersoorten zoals de nachtzwaluw. Behoud van de natuurwaarden in en langs de vennen en gegraven plassen is van groot belang, gezien het aantal zeldzame plantensoorten. Om het gebufferde milieu in bepaalde vennen (onder meer Groote en Kleine Meer) te kunnen handhaven of te herstellen zijn mogelijk maatregelen noodzakelijk als het verminderen van grondwateronttrekkingen.

6 EFFECTENONDERZOEK

Onderstaand zal per storingsfactor zoals beschreven door de effectenindicator aangegeven worden of de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000 en/of de essentiële kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland in het geding komen.

6.1 Oppervlakteverlies

Kenmerk: Afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.

Interactie andere factoren: Verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied.

Werking: Door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.

Analyse: Locatie zuid ligt volledig in de Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland. Uitbreiding van bebouwing zou verlies van areaal van de beschermde gebieden betekenen. Hier wordt echter de huidige bebouwing gesloopt en zal de nieuwbouw binnen hetzelfde bouwvlak gerealiseerd worden als de huidige bebouwing. Deze gebieden vallen dan wel binnen de grenzen van de Natura 2000 en Natuurnetwerk Nederland, maar hebben geen toegevoegde waarde voor de instandhoudingdoelen. Derhalve zal potentieel areaalverlies door de nieuwbouw op locatie zuid geen significant effect hebben op de instandhoudingdoelen van de 'Brabantse Wal' en/of de essentiële kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland.

Op locatie noord wordt een gebouw buiten het huidige bouwvlak en in de Natura 2000 en Natuurnetwerk Nederland gerealiseerd. Het betreffende gebied bestaat uit een aantal beuken van tussen de 25 en de 100 jaar oud met ondergroei van rododendron. Het bevat op zichzelf weinig ecologische waarde voor de doelsoorten van de Natura 2000. Er zijn geen holtes aanwezig die nesten van een zwarte specht kunnen bevatten en er zijn geen sporen van nesten van andere doelsoorten aangetroffen. Daarnaast bevat het geen aangewezen habitat van de Habitatrichtlijn voor dit Natura 2000 gebied. Het is op voorhand uit te sluiten dat de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000 in het geding komen door het verlies van dit kleine stuk areaal binnen het Natura 2000 gebied. Bij het Natuurnetwerk Nederland betekent het verlies van areaal echter per definitie een negatief effect op de essentiële kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland. Met de initiatiefnemer is besproken dat een groter deel dan alleen het precieze bouwoppervlak bij het huidige bouwvlak getrokken zal worden. Hierdoor zal een totaal van circa 914 m² areaal uit het Natuurnetwerk worden gehaald door te herbegrenzen. Wel zal een groot deel van dit oppervlak zijn natuurwaarden nog behouden omdat alleen op het daadwerkelijke bouwoppervlak en direct daar omheen het huidige groen verwijderd zal worden. Voor het areaalverlies zal compensatie plaatst moeten vinden.

6.2 Versnippering

Kenmerk: Van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.

Interactie andere factoren: Treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.

Werking: Als het leefgebied niet meer voldoende groot is voor een populatie, of individuen van één populatie kunnen de verschillende leefgebieden niet meer bereiken, neemt de duurzaamheid van de populatie af. Een gevolg kan zijn een verandering op in de soortensamenstelling en het ecosysteem. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor de versnippering van hun leefgebied. Het meest gevoelig zijn soorten met een gering verspreidingsvermogen, soorten die zich over de grond bewegen en soorten met een grote oppervlaktebehoefte. Versnippering door barrières zoals wegen en spoorlijnen leidt mogelijk ook tot sterfte van individuen en kan zo effect hebben op de populatiesamenstelling. Bij versnippering moet men altijd goed rekening houden met het schaalniveau van het populatienetwerk.

Analyse: Ten behoeve van de voorgenomen plannen zullen geen nieuwe wegen aangelegd worden en zal de nieuwe bebouwing grotendeels binnen het huidige bouwkvavel blijven of direct aansluiten aan het huidige bouwkvavel. Tevens zal de onderzoekslocatie in de nieuwe situatie wederom groen ingedeeld worden met een boskarakter. Door de voorgenomen ingrepen worden geen leefgebieden van soorten versnipperd.

6.3 Verzuring

Kenmerk: Verzuring van bodem of water is een gevolg van de uitstoot (emissie) van stikstof (stikstofoxide (NO_x), ammoniak (NH₃)). Deze verzurende stoffen komen via lucht of water in de grond terecht en leiden aldus tot het zuurder worden van het biotische milieu. De belangrijkste bronnen van verzurende stoffen zijn de landbouw, het verkeer en de industrie.

Interactie met andere factoren: De effecten van verzurende stoffen zijn niet altijd te scheiden van die van vermestende stoffen, omdat een deel van de verzurende stoffen ook vermestend werkt (aanvoer van stikstof).

Werking: Verzuring leidt tot een directe of indirecte afname van de buffercapaciteit (het neutralisatievermogen) van bodem of water. Op termijn resulteert dit proces in een daling van de zuurgraad. Hierdoor zullen voor verzuring gevoelige soorten verdwijnen, wat kan resulteren in een verandering van het habitatype en daarmee mogelijk het verdwijnen van typische (dier)soorten, zoals bijvoorbeeld amfibieën en reptielen die voor hun voortplanting afhankelijk zijn van waterlichamen.

Analyse: Hoewel verzuring door stikstof uit de lucht niet naar voren komt in de effectenindicator is wel gekeken naar een eventuele stikstoftoename. Door de realisatie van de bebouwing zal de totale capaciteit van de zorginstelling vergroot worden van maximaal 40 naar maximaal 50 personen. Bij reguliere woningbouw zou dit betekenen dat er meer verkeersbewegingen plaats zullen vinden, waardoor mogelijk meer stikstof geproduceerd zou worden. In overleg met de opdrachtgever is echter gebleken dat vrijwel geen van de bewoners in het bezit is van een rijbewijs en/of eigen vervoer. Wel zal er een klein aantal extra medewerkers komen werken, waardoor er iets meer verkeersbewegingen zijn. De opdrachtgever heeft uiteengezet dat de verkeersbewegingen door de beheerder, de dagbestedingslokalen, de medewerkers en de bewoners in de huidige situatie op 270 bewegingen per week ligt en dit in de nieuwe situatie 282 verkeersbewegingen per week zullen zijn.

In de huidige situatie wordt 10.500 liter dieselolie en 1200 liter propaan gestookt. In de nieuwe situatie is de initiatiefnemer voornemens om gasvrije appartementen te realiseren, waardoor de emissie door stoken significant zal dalen. Deze gegevens zijn meegenomen in een Aeries stikstofberekening om een vergelijking te maken van de oude en nieuwe situatie met de bijbehorende stikstofdepositie op de habitat richtlijngebieden en de bekende nestlocaties van de aangewezen vogelsoorten.

Ondanks de toename van het aantal verkeerbewegingen in de omgeving en de toename van het aantal appartementen, daalt de stikstofdepositie op de aangewezen punten. Dit vanwege de realisatie van gasloze woningen. De stikstofdepositie op de dichtstbijzijnde habitatrichtlijngebieden daalt met 0.09 en 0.23 mol/ha/j. De stikstofdepositie op het dichtstbijzijnde nest van een aangewezen vogelsoort (zwarte specht) daalt met 0.31 mol/ha/j. Door de voorgenomen plannen zullen geen negatieve effecten door verzuring optreden.

6.4 Verontreiniging

Kenmerk: Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.

Interactie andere factoren: Geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.

Werking: Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uiten zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex.

In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

Analyse: Van verontreiniging van in de omgeving gelegen habitats is geen sprake, omdat de onderzoekslocatie op een afstand van tenminste 1,3 kilometer is gelegen van een aangewezen habitat. Er worden door de voorgenomen plannen in de gebruiksfase geen schadelijke stoffen uitgestoten.

6.5 Verdroging

Kenmerk: Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.

Interactie andere factoren: Verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfilteerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls

een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.

Werking: De verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

Analyse: Op de onderzoekslocatie is geen kwelwater aanwezig. Tevens wordt er geen grondwater opgepompt voor het gebruik. Door de voorgenomen plannen zal er geen verandering in het grondwater zijn en zal er geen significant verdrogingeffect optreden.

6.6 Verstoring door geluid

Kenmerk: Verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer dan wel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijvoorbeeld vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Werking: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosiseffect relatie goed gekwantificeerd.

Analyse: Door de realisatie van bebouwing zal tijdens de bouw een tijdelijke toename van geluid optreden. Zeker tijdens het slopen en mogelijk heien kan het volume stevig toenemen. In een dicht bos draagt dit geluid echter niet heel ver, waardoor de verstoring beperkt wordt tot een invloedszone rondom het plangebied. Zoals in de quickscan flora en fauna beschreven staat, is deze zone gecontroleerd op soorten die mogelijk verstoord kunnen worden door de toename van het geluid. Er zijn binnen deze zone geen verblijfplaatsen en/of nesten van de aangewezen soorten als bijvoorbeeld kamsalamander, wespandief en/of dodaars aangetroffen, waardoor de toename van geluid geen effect zal hebben op de instandhoudingdoelen van het gebied. In de gebruiksfase zal slechts een minimale toename van verstoring door geluid optreden. In de huidige situatie bestaat de verstoring door geluid uit normaal woongeluid met een incidenteel kleinschalig evenement. De instandhoudingsdoelen van de Natura 2000 komen niet in het geding. Wel zal er op locatie noord een kleine toename van geluidsverstoring van het Natuurnetwerk Nederland zijn omdat de nieuwe bebouwing binnen het huidige Natuurnetwerk Nederland komt te liggen. De verstoring door geluid dient bij de compensatie ook gewaarborgd te worden.

6.7 Verstoring door licht

Kenmerk: Verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: Geen (onbekend)

Werking: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachtactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

Analyse: Behalve enige tijdelijke verstoring door bouwlampen tijdens de bouw, zal er geen extra verstoring door licht optreden in de gebruiksfase. Het aanwezige licht zal volgens de initiatiefnemer bestaan uit enkele lampen bij voordeuren en in pandig licht wat naar buiten uitstraalt. Dit is in de huidige situatie reeds aanwezig. De instandhoudingsdoelen van de Natura 2000 komen niet in het geding. Wel zal er op locatie noord een kleine toename van lichtverstoring van het Natuurnetwerk Nederland zijn omdat de nieuwe bebouwing binnen het huidige Natuurnetwerk Nederland komt te liggen. De verstoring door licht dient bij de compensatie ook gewaarborgd te worden.

6.8 Verstoring door trilling

Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.

Interactie andere factoren: Kan vooral samen optreden met verstoring door geluid.

Werking: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend. Naar het effect op zeezoogdieren is wel onderzoek verricht.

Analyse: Er zal alleen enige tijdelijke toename van trilling op kunnen treden tijdens de aanlegfase, maar dit zal geen effect hebben op de aangewezen soorten van de Natura 2000 en/of het Natuurnetwerk Nederland. In de gebruiksfase zal geen significant verschil zijn tussen de huidige situatie en de nieuwe situatie.

6.9 Optische verstoring

Kenmerk: Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Werking: Optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

Analyse: De optische verstoring van soorten in de directe omgeving van de onderzoekslocatie zal voornamelijk veroorzaakt worden door de aanwezige bebouwing en door de bewoners die zich tussen de twee deellocaties heen en weer bewegen. In die nieuwe situatie zal geen hoge bebouwing geplaatst worden, maar juist meer gefragmenteerde, kleinere bebouwing waardoor er hierdoor geen

significante toename in optische verstoring zal zijn. Ook wordt de nieuwe bebouwing zo goed mogelijk ingepast in het landschap om optische verstoring te voorkomen. De beweging tussen de twee deello-
caties zal wel enigszins toenemen vanwege de vergrote capaciteit. Bepaalde aangewezen soorten,
zoals bijvoorbeeld de wespandief, zijn zeer schuw en kunnen daardoor weggejaagd worden. Echter
zoals in de quickscan flora en fauna beschreven staat, is deze zone gecontroleerd op soorten die
mogelijk verstoord kunnen worden door de toename van het beweging. Er zijn binnen deze zone
geen verblijfplaatsen en/of nesten van de aangewezen soorten als bijvoorbeeld kamsalamander,
wespandief en/of dodaars aangetroffen, waardoor de toename van optische verstoring geen effect zal
hebben op de instandhoudingdoelen van het gebied.

6.10 Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen
etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze sto-
rende factor zeer divers.

Interactie andere factoren: Verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.

Werking: Deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of
het doden van fauna-individuen. Bij habitatypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge
van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid
(gevoeligheid) van het habitatype. Waterrecreatie en scheepvaart leiden tot golfslag, hetgeen effect
kan hebben op de oeverbegroeiing en waterfauna. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens
kunnen leiden tot vogelsterfte.

Analyse: Gelet op het toekomstige gebruik zijn effecten uitgesloten.

7 CONCLUSIE EFFECTENSTUDIE

7.1 Natura 2000

Uit de toetsing van het beoogde aan de mogelijke effecten blijkt dat negatieve effecten op de aange-
wezen habitats redelijkerwijs op voorhand zijn uit te sluiten. Dit betekent dat vergunningverlening op
het gebied van Natura 2000 niet aan de orde is. Omdat er zeker geen effecten op gaan treden, hoeft
er geen verslechterings- en verstoringstoets en/of passende beoordeling plaats te vinden.

7.2 Natuurnetwerk Nederland

Areaalverlies is per definitie een aantasting van de essentiële kenmerken en waarden van het Na-
tuurnetwerk Nederland. Derhalve zal er (fysieke of financiële) compensatie plaats moeten vinden voor
het areaalverlies wat plaats vindt door op locatie noord te bouwen buiten het huidige bouwvlak en
binnen het Natuurnetwerk Nederland. Het compensatiegebied moet bij fysieke compensatie naast
areaal ook de kleine toename aan geluid en licht die op het Natuurnetwerk komt te vallen compense-
ren. Verstoring door andere factoren zijn redelijkerwijs uit te sluiten.

8 HOUTOPSTANDEN

In algemene zin is het mogelijk dat bij een voorgenomen ontwikkeling sprake is van het verloren gaan van houtopstanden die beschermd zijn conform artikel 4 van de Wet natuurbescherming. In een dergelijk geval kan er sprake zijn van een meldingsplicht en herplantplicht. In dit hoofdstuk wordt beschreven of bij de voorgenomen ontwikkeling mogelijk sprake is van een meldingsplicht en herplantplicht conform artikel 4.3 van de Wnb. Verder wordt beschreven of vervolgstappen nodig zijn in kader van beschermde houtopstanden en of een ontheffingsaanvraag in het kader van de herplantplicht noodzakelijk is.

Op de locatie zijn houtopstanden aanwezig die vallen onder artikel 4.3 van de Wnb. De te vellen houtopstanden zijn gelegen buiten de door de gemeente vastgestelde grenzen van de bebouwde kom van beschermde houtopstanden en vallen daarnaast niet onder artikel 4.1 van de Wet natuurbescherming. Op de te vellen houtopstanden is een meldingsplicht en herplantplicht van toepassing. Voor de velling van de houtopstanden dient een melding gedaan te worden bij de provincie. Daarnaast dient herplant binnen 3 jaar plaats te vinden. Aangezien de herplant op vrijwel dezelfde locatie kan plaatsvinden, is een ontheffing niet benodigd en kan volstaan worden met een melding en herplant binnen 3 jaar ter plaatse. De herplant van bomen kan gecombineerd worden met de compensatieopgave voor het Natuurnetwerk Nederland.

9 COMPENSATIEOPGAVE

Ten behoeve van de nieuwbouw op locatie noord wordt het huidige bouwvlak aangepast om op de gewenste locatie te kunnen bouwen. Van het nieuwe stuk bouwvlak behoort 914 m² tot het Natuurnetwerk Nederland en zal herbegrensd moeten worden. Dit ondanks dat slechts een deel hiervan daadwerkelijk bebouwd zal worden en verder de natuurwaarden zo veel mogelijk behouden worden. Het betreffende deel van het Natuurnetwerk bestaat uit beheertype N16.03 Droog bos met productie en bestaat voor het grootste deel uit bos van tussen de 25 en de 100 jaar oud. Omdat oud bos meer natuurwaarde heeft dan nieuw bos betekent dat bij een fysieke compensatie door nieuwe natuur te creëren een toeslag van 2/3 van het totale oppervlak bovenop te compenseren oppervlak komt. De initiatiefnemer is echter voornemens een deel van het huidige bouwvlak af te staan wat reeds begroeid is met droog bos met productie van tussen de 25 en de 100 jaar oud. Hierdoor komt de toeslag van 2/3 te vervallen en dient minstens 914 m² aan oud bos afgestaan te worden aan het Natuurnetwerk Nederland. Door de voorgenomen plannen zal er ook een kleine toename van verstoring door geluid en licht op de omliggende delen van het Natuurnetwerk ontstaan. Het compensatiegebied dient deze toename van licht- en geluidverstoring op andere delen van het Natuurnetwerk te compenseren door op andere plekken meer stilte en donkerte te creëren.

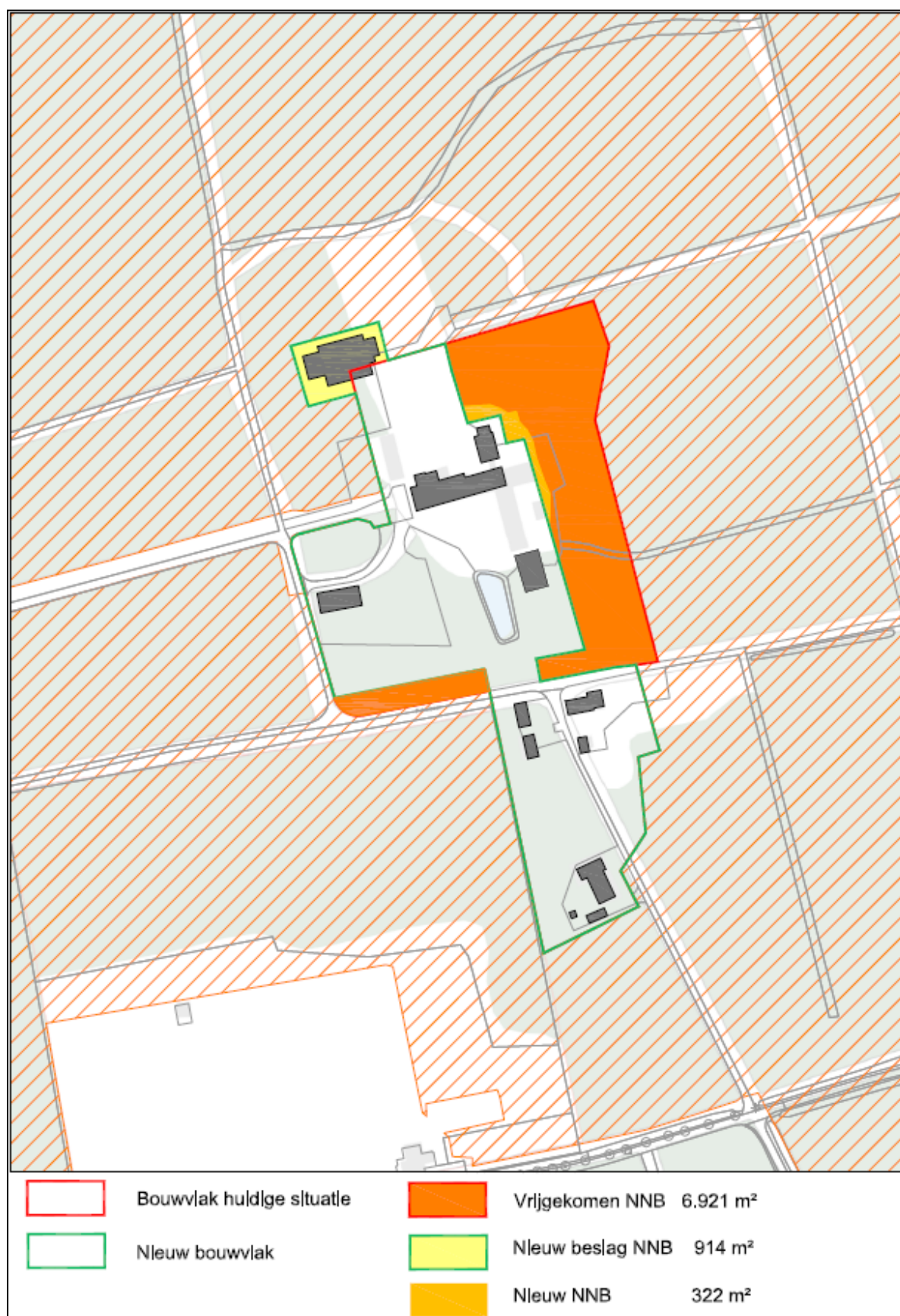
10 COMPENSATIEPLAN

De initiatiefnemer heeft gekozen voor fysieke compensatie voor de kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland die door de voorgenomen plannen komen te vervallen. Ondanks dat er een kleiner deel van het oppervlak gebruikt zal worden om te bouwen, zal 914 m² van het Natuurnetwerk Nederland komen te vervallen en worden toegevoegd aan het huidige bouwvlak. Ter compensatie wordt voorgesteld een groot stuk van het huidige bouwvlak wat reeds beheerd wordt als droog bos met productie af te staan, te verbeteren in kwaliteit en te bestemmen als natuur. Een deel hiervan was voorheen puur bestemd als bouwvlak en zal nu herbestemd worden tot Natuurnetwerk Nederland. Een ander deel was tot kort geleden onterecht reeds deel van het Natuurnetwerk Nederland. Recent is dit omgevormd tot groenblauwe mantel. Een deel van dit nieuw benoemde stuk groenblauwe mantel zal dus uit het bouwvlak gehaald worden en wederom bestemd worden tot Natuurnetwerk Nederland.

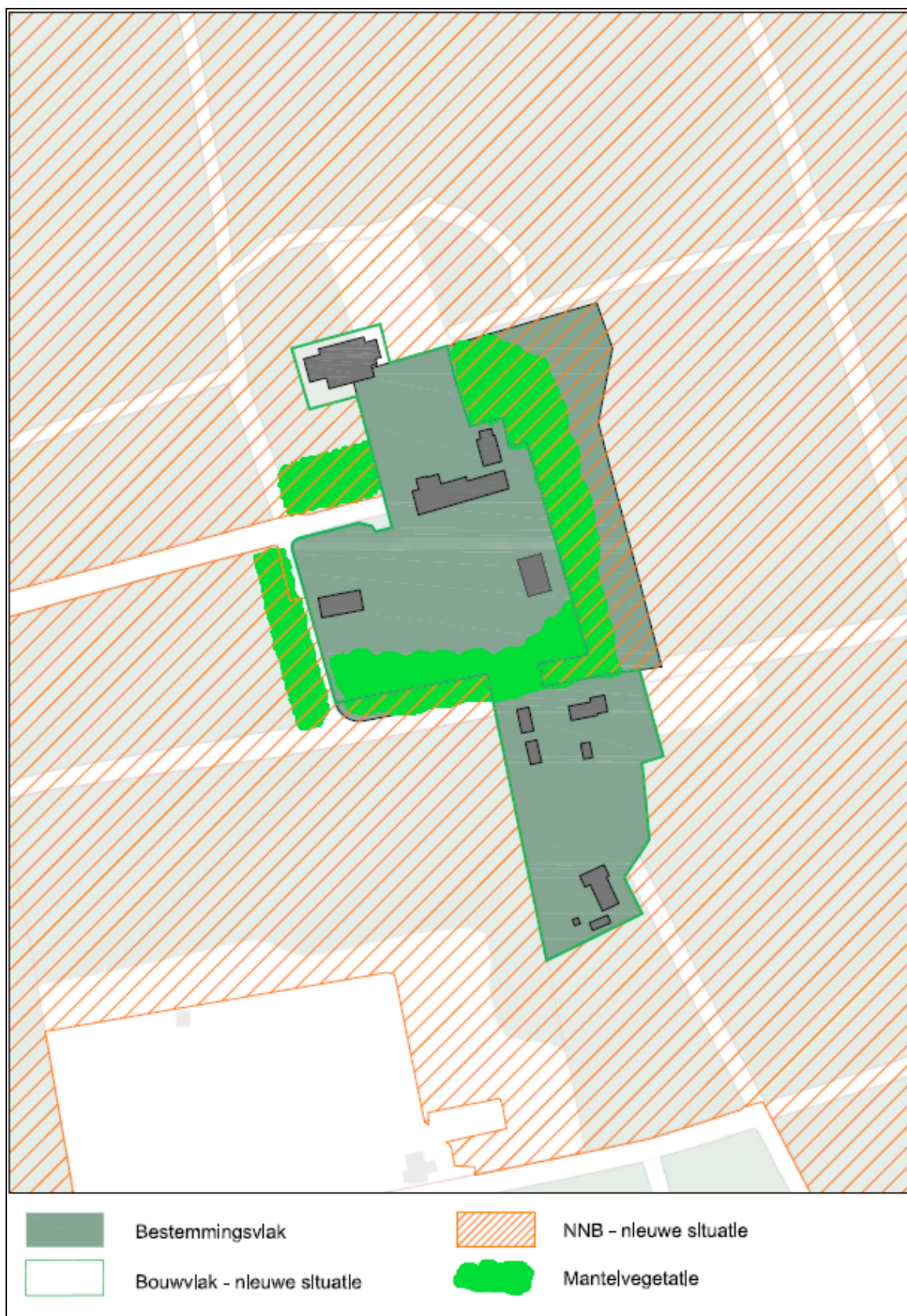
Het compensatiegebied betreft twee gebieden rondom de onderzoekslocatie. De exacte locatie van de gebieden die uit het huidige bouwvlak gehaald worden en bestemd worden als natuur, zijn te vinden in figuur 24. De betreffende gebieden kunnen reeds benoemd worden als beheertype N16.03 "Droog bos met productie". De initiatiefnemer is echter voornemens de kwaliteit van de gebieden significant te verbeteren zodat het functioneert als natuurbos en aantrekkelijk wordt voor de fauna van het omliggende gebied.

De kwaliteitsverbetering zal plaatsvinden door mantelvegetatie aan te planten aan de randen en in de minder goed begroeide delen van het compensatiegebied. De locatie van de mantelvegetatie is in figuur 25 te vinden. Hier zal opgaande vegetatie gerealiseerd worden met aan de rand kruidenvegetatie (smeewortel, mierikswortel, framboos, braam, kervel), opgevolgd met een struiklaag (vuilboom, kornoelje, meidoorn, sleedoorn, duindoorn, aalbes, kruisbes, liguster, olijfwilg, krentenboompje) en tot slot waar nodig nog een bomen/grote struiklaag (hazelaar, lijsterbes, vlier, gewone vogelkers, boswilg, wilde appel). Vanwege de verdichting van het noordelijke deel van de strook zal meer stilte en donkerte tot stand komen in de noordoostelijk gelegen delen van het Natuurnetwerk Nederland en de Natura 2000. Een aanvullende reden voor de keuze van het compensatiegebied en de manier van compenseren is dat in de bossen ten noordoosten van de onderzoekslocatie stukken met grotere natuurwaarden zijn te vinden (onderschreven door natuurbeheerder, dhr. Anton Vos), zoals bijvoorbeeld bekende nesten van de zwarte specht. De nieuwe bouwlocatie heeft geen invloed op deze gebieden en door de bestaande bosstrook te verdichten kan er een sterkere bufferzone gecreëerd worden tussen nieuwe/bestaande bebouwing en de gevoelige delen van het Natuurnetwerk. En zal er voor verschillende diersoorten meer voedsel aanwezig zijn vanwege de vruchtdragende vegetatie.

De compensatieopgave voor het deel wat uit het Natuurnetwerk gehaald wordt, betreft 914 m². De initiatiefnemer is echter voornemens gebieden van in totaal 6.921 m² vanuit de groenblauwe mantel om te vormen tot Natuurnetwerk Nederland en in totaal 322 m² nieuw Natuurnetwerk toe te voegen. De exacte bouwvlakken met de afmetingen zijn te vinden in figuur 24.

Figuur 24. Vergelijking bestaand en toekomstig bouwvlak (bron: RHO adviseurs).

Figuur 25. Locatie van de mantelvegetatie (bron: RHO adviseurs)

11 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Econsultancy heeft in opdracht van Stichting Titurel een effectenonderzoek beschermde gebieden inclusief natuurcompensatieplan uitgevoerd aan de Landgoed Bieduinen te Putte.

Het effectenonderzoek beschermde gebieden inclusief natuurcompensatieplan wordt opgesteld naar aanleiding van een wijziging in de plannen voor de nieuwbouw nabij landgoed Bieduinen. In het nieuwe plan is de initiatiefnemer voornemens bebouwing te realiseren binnen het Natura 2000-gebied de “Brabantse Wal”, wat tevens is bestemd als Natuurnetwerk Nederland.

De initiatiefnemer is voornemens de onderzoekslocatie te herontwikkelen. Op de locaties noord zal de aanbouwvleugel gesloopt worden, waarna gedecentraliseerd een aantal nieuwe gebouwen gerealiseerd worden, waaronder een grotere algemene ruimte en een twee-onder-een-kap woning voor inwoners van de zorginstelling. Op locatie zuid zal de volledige bebouwing gesloopt worden en zullen twee grote twee-onder-een-kap woningen gerealiseerd worden. Van de nieuwe bebouwing zal alleen bij locatie noord één van de gebouwen binnen de Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland gebouwd worden. De bestemming van de onderzoekslocatie zal gelijk blijven, echter zal de capaciteit van inwoners vergroot worden. Momenteel wonen er circa 40 mensen op de onderzoekslocatie. In de nieuwe situatie zullen dit er circa 50 zijn. De toename van aantal bewoners zal echter geen toename van verkeer met zich mee brengen, aangezien de bewoners niet, of zelden, een rijbewijs en/of een auto hebben. Tevens zal er geen extra personeel ingehuurd worden voor het onderhouden van de bebouwing of voor de zorg van de bewoners. Op locatie zuid wordt momenteel voornamelijk gewerkt en zal in de nieuwe situatie voornamelijk gewoond worden. Op locatie noord zullen meer algemene ruimtes en meer werkruimtes komen en minder woonruimte.

Uit de toetsing van het beoogde aan de mogelijke effecten op de Natura 2000 blijkt dat negatieve effecten op de aangewezen habitats redelijkerwijs op voorhand zijn uit te sluiten. Dit betekent dat vergunningverlening op het gebied van Natura 2000 niet aan de orde is. Omdat er zeker geen effecten op gaan treden, hoeft er geen verslechterings- en verstoringstoets en/of passende beoordeling plaats te vinden.

Areaalverlies is per definitie een aantasting van de essentiële kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland. Derhalve zal er (fysieke of financiële) compensatie plaats moeten vinden voor het areaalverlies wat plaats vindt door op locatie noord te bouwen buiten het huidige bouwvlak en binnen het Natuurnetwerk Nederland. Het compensatiegebied moet bij fysieke compensatie naast areaal ook de kleine toename aan geluid en licht die op het Natuurnetwerk komt te vallen compenseren. Verstoring door andere factoren zijn redelijkerwijs uit te sluiten.

Conclusie:

Het verlies van kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland zal gecompenseerd worden door een groot deel van het huidige bouwvlak af te staan met vergelijkbare natuurwaarden als het stuk waar de nieuwbouw plaatsvindt. Deze strook zal in kwaliteit nog verbeterd worden door vegetatie bij te planten zodat de stilte en donkerte gewaarborgd wordt. In totaal zal er 914 m² areaalverlies gecompenseerd worden door 6.912 m² van de groenblauwe mantel om te vormen naar Natuurnetwerk Nederland, en 322 m² nieuw toe te voegen aan het Natuurnetwerk Nederland.

Econsultancy
Boxmeer, 1 oktober 2018

GERAADPLEEGDE BRONNEN

Gebiedsteam Brabantse Wal. Beheerplan Natura 2000 Brabantse Wal. Werkdocument. Projectnummer 9V5463. September 2010. Royal Haskoning B.V. 's Hertogenbosch

Ministerie van Economische Zaken 2016. Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Lees hier wat de Wet natuurbescherming daarover regelt. Versie 1.3, december 2016. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Ministerie van Economische Zaken. Beschermde natuur in Nederland: soorten en gebieden in wetgeving en beleid. Brabantse Wal. Ingezien van <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=n2k&groep=1&id=n2k128&topic=documenten> op 25 januari 2017.

Ministerie van Economische Zaken 2016. Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Lees hier wat de Wet natuurbescherming daarover regelt. Versie 1.3, december 2016. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Nationale Databank Flora en Fauna. Uitvoerportaal. Ingezien van <https://ndff-ecogrid.nl/> op 12 januari 2017.

Provincie Noord-Brabant. Natuurgebieden in Noord-Brabant. Ingezien van [https://www.brabant.nl/Dossiers/Dossiers-op-thema/Natuur-en-Landschap/Natuur/Natuurnetwerk-Nederland-\(voorheen-EHS\)/media/02EEAF5FBAF24F4FBDD0FDF1489C94EA.pdf](https://www.brabant.nl/Dossiers/Dossiers-op-thema/Natuur-en-Landschap/Natuur/Natuurnetwerk-Nederland-(voorheen-EHS)/media/02EEAF5FBAF24F4FBDD0FDF1489C94EA.pdf) op 25 januari 2017.

Provincie Noord-Brabant. Natuurbeheerplan. Ingezien van <http://kaartbank.brabant.nl/viewer/app/natuurbeheerplan/> op 30 december 2016.

Regiegroep Natura 2000: Wat is Natura 2000. <http://www.natura2000.nl/pages/wat-is-natura-2000.aspx>

Sovon. Aantallen en verspreiding - bekijk per vogelsoort. Ingezien van <https://www.sovon.nl/nl/vogelgegevens> op 17 januari 2017.

Stichting Dassenwerkgroep Brabant. Verspreiding van de das in Noord-Brabant. Ingezien van <http://www.dassenwerkgroepbrabant.nl/pages/brabant.html> op 17 januari 2017.

Van den Bremer L., Kampichler C., Sierdsema H. & Vogel R. 2016. Trends en populatieomvang van de Zwarte Specht op de Brabantse Wal. Sovon-rapport 2016/25. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Vogelbescherming. Ontdek vogels. Ingezien van <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels> op 17 januari 2017.

Bijlage 1 toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd (zie tabel II). Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

Tabel II. Zorgplicht

Artikel 1.11. Zorgplicht	
1.	Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2.	De zorg houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
a)	dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
b)	indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
c)	voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; “de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd”. Deze formulering van de zorgplicht brengt met zich mee dat wanneer men een bepaalde handeling wilt verrichten die gevolgen voor natuurwaarden zou kunnen hebben, men zich daaraan voorafgaand op de hoogte stelt van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen daarvoor van het voorgenomen handelen. De zorgplicht is te allen tijde van toepassing, ook al vindt er geen overtreding van een verbodsbepaling plaats. Indien er aanleiding is maatregelen te nemen ten aanzien van de zorgplicht, zal dat voor het betreffende beschermde natuurgebied en de betreffende soortgroep in deze rapportage worden aangegeven.

Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);
- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In tabel III t/m V worden deze artikelen nader toegelicht.

Tabel III. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.1 Wet natuurbescherming

Artikel 3.1. Soorten van de Vogelrichtlijn	
1.	Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2.	Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3.	Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4.	Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5.	Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.
Toelichting	
Alle inheemse vogelsoorten in Nederland vallen onder de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn is een richtlijn vanuit de Europese Unie uit 1979 en heeft betrekking op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de Lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is. De lijst met soorten is niet limitatief.	

Tabel IV. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.5 Wet natuurbescherming

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn	
1.	Het is verboden in het wild levende dieren van deze soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2.	Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3.	Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4.	Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen.
5.	Het is verboden planten van soorten uit de Habitatrichtlijn of het Verdrag van Bern in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
Toelichting	
Het gaat bij artikel 3.5 over in het wild levende dieren van verschillende soortgroepen. In de wet wordt voor vogelsoorten uit bijlage II van het verdrag van Bern geen uitzondering gemaakt. Van de vogelsoorten die in Nederland voorkomen is hieronder een selectie gemaakt. Van de overige soortengroepen zijn alle soorten genoemd.	
Soorten	
Planten	drijvende waterweegbree, groenknolorchis, kruipend moerasscherm, zomerschroeforchis
Zoogdieren	bever, hamster, hazelmuis, lynx, Noordse woelmuis, otter, wolf, wilde kat
Walvisachtigen	bruinvis, bultrug, butskop (hille), dwergpotvis, dwergvinvis, gestreepte dolfin, gewone dolfin, gewone spitsdolfijn, gewone vinvis, griend, grijze dolfin, kleine zwaardwalvis, narwal, Noordse vinvis, orka, potvis, spitsdolfijn van Gray, tuimelaar, walrus witflankdolfijn, witsnuitdolfijn, witte dolfin
Vleermuizen	Bechsteins vleermuis, bosvleermuis, Brandts vleermuis, franjestaart, gewone baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, grijze grootoorvleermuis, grote hoefijzerneus, grote rosse vleermuis, ingekorven vleermuis, kleine dwergvleermuis, kleine hoefijzerneus, laatvlieger, meervleermuis, mopsvleermuis, Noordse vleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, tweekleurige vleermuis, vale vleermuis, watervleermuis
Amfibieën	boomkikker, geelbuikvuurpad, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker, rugstreeppad, vroedmeesterpad
Reptielen	dikkopschildpad, gladde slang, Kemps' zeeschildpad, lederschildpad, muurhagedis, soepschildpad, zandhagedis
Vissen	houting, steur
Vlinders	apollolvinder, boszandoog, donker pimpernelblauwtje, grote vuurvinder, moerasparelmoervlinder, monarchvlinder, pimpernelblauwtje, teunisbloempijlstaart, tijmblauwtje, zilverstreephooibeestje
Libellen	bronslibel, gaffellibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, mercurwaterjuffer, Noordse winterjuffer, oostelijke witsnuitlibel, rivierrombout, sierlijke witsnuitlibel
Insecten	brede geelrandwaterroofkever, gestreepte waterroofkever, heldenbok, juchtleerkever, oeveeraas, vermiljoenkever
Overig	Bataafse stroommossel, platte schijfhoren

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn

Vogels	appelvink, baardman, beflijster, bergeend, bergfluit, bijeneter, blauwborst, blauwe kiekendief, boerenzwaluw, bontbekplevier, bonte strandloper, bonte vliegenvanger, boomklever, boomkruiper, boompieper, boomvalk, bosrietzanger bosruiter, bosuil, braamsluiper, brandgans, bruine kiekendief, buizerd, casarca, Cetti's zanger, draaihals, duinpieper, dwergmeeuw, dwergstern, Engelse kwikstaart, Europese kanarie, fitis, fluit, geelgors, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, geoorde fuut, glanskop, goudhaan, grasmus, graspieper, graszanger, grauwe kiekendief, grauwe klauwier, grauwe vliegenvanger, griel, groene specht, groenling, grote bonte specht, grote gele kwikstaart, grote karekiet, grote stern, grote zilverreiger, havik, heggenmus, hop, huiszwaluw, ijsvogel, kerkuil, klapekster, klein waterhoen, kleine barmstij, kleine bonte specht, kleine karekiet, kleine plevier, kleine zilverreiger, kleinste waterhoen, kluut, kneu, koolmees, koereiger, kraanvogel, krekeltzanger, kortsnavelboomkruiper, kruisbek, kuifmees, kwak, kwartelkoning, lepelaar, matkop, middelste bonte specht, nachtegaal, Noordse stern, oehoe, oeverloper, oeverpieper, oeverzwaluw, ooievaar, orpessuspotvogel, paapje, pestvogel, pimpelmees, poelruiter, porseleinhoen, purperreiger, putter, ransuil, rietgors, rietzanger, rode wouw, roerdomp, roodborst, roodborsttapuit, roodhalsfuut, rouwkwikstaart, sijs, slangenarend, slechtvalk, smelleken, snor, sperwer, spotvogel, sprinkhaanzanger, steenuil, steltkluut, strandplevier, taigaboomkruiper, tapuit, tijftaf, torenvalk, tuinfluit, velduil, visarend, visdief, vuurgoudhaan, wespandief, wiewa, winterkoning, witbandkruisbek, witte kwikstaart, witwangstern, nachtzwaluw, woudaap, zeearend, zwarte mees, zwarte ooievaar, zwarte roodstaart, zwarte specht, zwarte stern, zwarte wouw, zwartkop, zwartkopmeeuw
--------	---

Tabel V. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.10 Wet natuurbescherming

Artikel 3.10. Andere soorten		
Het is verboden om: 1. In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A1, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen. 2. De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen. 3. Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B2, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onttorten of te vernielen.		
Toelichting		
Het gaat bij artikel 10 om in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers. Dieren zijn opgenomen in bijlage onderdeel A1. Planten zijn opgenomen in bijlage onderdeel B2 van de Wet natuurbescherming. Voor een aantal zoogdieren, amfibieën en reptielen geldt per provincie een vrijstelling onder bepaalde voorwaarden. Dit verschilt per provincie. De betreffende soorten zijn aangegeven met een sterretje. Daarnaast is het mogelijk dat sommige provincies ook 'eigen' beschermde soorten hanteren, als aanvulling op het landelijke.		
Soorten		
Dieren	Zoogdieren	aardmuis*, boommarter, bosmuis*, bunzing*, damhart, das, dwergmuis*, dwergspitsmuis*, edelhert, eekhoorn*, egel*, eikelmuis, gewone bosspitsmuis*, gewone zeehond, grote bosmuis, grijze zeehond, haas*, hermelijn*, huisspitsmuis*, konijn*, molmuis, ondergrondse woelmuis*, ree*, rosse woelmuis*, steenmarter*, tweekleurige bosspitsmuis*, veldmuis*, veldspitsmuis, vos*, waterspitsmuis, wezel*, wild zwijn, woelrat*
	Amfibieën	Alpenwatersalamander, bruine kikker*, gewone pad*, kleine watersalamander*, meerkikker*, middelste groene kikker*, vinpootsalamander, vuursalamander
	Reptielen	adder, hazelworm*, levendbarende hagedis*, ringslang
	Vissen	beekdonderpad, beekprik, elrits, gestippelde alver, grote modderkruiper, kwabaal
	Dagvlinders	aardbeivlinder, bosparelmoevlinder, bruin dikkopje, bruine eikenpage, donker pimpernelblauwtje, duinparelmoevlinder, gentiaanblauwtje, grote parelmoevlinder, grote vos, grote vuurvlinder, grote weerschijnvlinder, iepenpage, kleine heivlinder, kleine ijsvogelvlinder, komavvlinder, pimpernelblauwtje, sleedoornpage, spiegel dikkopje, veenbesblauwtje, veenbosparelmoevlinder, veenhooibeestje, veldparelmoevlinder, zilveren maan
	Libellen	beekrombout, bosbeekjuffer, donkere waterjuffer, gevlekte glanslibel, gewone bronlibel, hoogveenglanslibel, Kempense heidelibel, speerwaterjuffer
	Overige soorten	Europese rivierkreeft, vliegend hert
Planten		akkerboterbloem, akkerdoornzaad, akkerogentroost, bekierde ogentroost, berggamander, bergnachtsorchis, blaasvaren, blauw guichelheil, bokkenorchis, bosboterbloem, bosdravik, brave hendrik, brede wolfsmelk, breed wollegras, bruinrode wespenorchis, dennenorchis, dregs, echte gamander, franjegentiaan, geelgroene wespenorchis, geplooid vrouwenmantel, getande veldsla, gevlekt zonneroosje, glad biggenkruid, gladde zegge, groene nachtsorchis, groensteel, groot spiegelklokje, grote bosaardbei, grote leeuwenklauw, honingorchis, kalkboterbloem, kalketrip, karthuiszanger, karwijselie, kleine ereprijs, kleine schorseneer, kleine wolfsmelk, kluwenklokje, knollathyrus, knolspirea, korensla, kranskarwij, kruiptijm, lange zonnedauw, liggende ereprijs, moerasgamander, muurbloem, naakte lathyrus, naaldenkervel, pijlscheefkalk, roggelelie, rood peperboomje, rozenkransje, ruw pazelzaad, scherpkruid, schubvaren, schubzegge, smalle raai, spits havikskruid, steenbraam

Volgens artikel 3.31 zijn de verboden, bedoeld in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door het Ministerie van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode en die plaatsvinden in het kader van bestendig beheer, bestendig gebruik, of ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Houtopstanden

De bescherming van houtopstanden onder conform hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming heeft als doel om het aanwezige areaal bos in Nederland te behouden. Onder houtopstanden vallen alle zelfstandige eenheden van bomen, boomvormers of struiken van een oppervlakte van tien are of meer of rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat.

Binnen de Wet natuurbescherming zijn op houtopstanden de artikelen van toepassing die zijn opgenomen in tabel VI.

Tabel VI. Bescherming houtopstanden in de Wet natuurbescherming

Artikel 4.1	De artikelen uitgezonderd artikel 4.6 zijn niet van toepassing op: - Houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom; - Houtopstanden op erven of in tuinen; - Fruitbomen en windschermen om boomgaarden; - Naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar; - Kweekgoed; - Wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden bestaande uit wilgen en populieren; - het dunnen van een houtopstand; - uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij: - ten minste eens per tien jaar worden geoogst; - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en - zijn aangelegd na 1 januari 2013.
Artikel 4.2	1. Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten. 3. Gedeputeerde staten kunnen het vellen van houtopstanden telkens voor ten hoogste vijf jaar verbieden ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.
Artikel 4.3 lid 1 en 2	Ingeval een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, of anderszins teniet is gegaan, draagt de rechthebbende zorg voor het op bosbouwkundig verantwoorde wijze herbeplanten van dezelfde grond binnen drie jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand. De rechthebbende vervangt binnen drie jaar na de herbeplanting, bedoeld in het eerste lid, herbeplanting die niet is aangeslagen.
Artikel 4.4 lid 1	De artikelen 4.2, eerste en derde lid, en 4.3, eerste en tweede lid, zijn niet van toepassing op: het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in en aantoonbaar wordt gerealiseerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode. het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel in het kader van natuurontwikkeling en -beheer
Artikel 4.5	Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van artikel 4.3, eerste en tweede lid, ten behoeve van herbeplanting op andere grond, indien de herbeplanting voldoet aan bij provinciale verordening gestelde regels.

Bijlage 2 Verklarende woordenlijst

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/NNN hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/NNN, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of verblijfplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kunnen oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Wet natuurbescherming is bedoeld om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Wet natuurbescherming een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Projectplan

Een projectplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het projectplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Wet natuurbescherming significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Voortplantingsplaats of rustplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of verblijfplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kans sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Is een vleermuisverblijfplaats anders dan een kraamverblijf. Buiten de kraamperiode worden deze door vrouwtjes gebruikt, binnen de kraamperiode door individuele mannetjes.

